

РЕСПУБЛІКАНСЬКА ОЛІМПІАДА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ – 2024

10 клас

Прочитайте вірш Лесі Українки “Коли втомлюся я життям щоденним” і виконайте завдання.

Коли втомлюся я життям щоденним,
Щоденним лихом, що навколо бачу,
Тоді я думку шлю в світа́ далекі,
Блукає погляд мій в країні мрії.
Що бачу я в далекому просторі?
Прийдешність бачу я, віки потімні.
Мені ввижається, як в тихім ріднім колі
Старий дідусь навча своїх онуків,
Про давнину **справдешні байки править**,
Про те, що діялось на нашім світі.
Родинне коло діда оточило,
Сини та дочки, молоді онуки;
Одні уважно, пильно вислухають,
У других тиха мрія в очах сяє.
Онук щонаймолодший сів близьенько
Край діда і слідкує його рухи
Палким, уважним поглядом блискучим.
Дідусь мовляє тихо, урочисто:
„Щасливі дітки, ви, що народились
В лагідний час, в безпечную годину!
Ви слухаєте, мов страшную казку,
Сю розповідь про давні дикі часи.
Так, дітки! світ наш красний, вільний
Темницею здавався давнім людям;
Тай справді, світ сей був тоді темниця:
В кормигу¹ запрягав народ народа,
На вільне слово ковано кайдани.
Пів роду людського не звано людьми,
Затято йшов війною брат на брата.
Ви знаєте, що звалося війною?
Тоді війною звали братовбійство
Во ім'я правди, волі, віри, честі,
А кроволиття звалося героїзмом;

Повинністю громадською – уклінність.
Патріотизмом – лютість до чужинців,
Набожністю – запеклість фанатичну.
Убожеством там звали смерть голодну,
Багатством — нагробовані мастки,
Просто́тою — темноту безпросвітню,
Ученістю — непевнеє блукання,
Бездушну помсту звано правосуддям.
А самоволлю деспотичну — правом.
Всім гордим-пишним честь була і слава,
Зневаженим-ображеним — погórда.
Загинув би напевне люд нещасний,
Як би погасла та маленька іскра
Любові братньої, що поміж людьми
У деяких серцях горіла тихо.
Та іскра тиха тліла, не вгасала,
І розгорілася багаттям ясным
І освітила темную темноту, —
На нашім світі вла́да світла стала!...
Се розповідали мені старії люде,
Не за моєї пам'яті було те“.
Так говорив дідусь. — Онук найменший,
Підвівши чо́ло, ясно подивився,
Уста тремтіли усміхом утішним.
„Дідусю! ти страшні казав нам ба́йки, —
Я радий, що не бачив лихоліття!“

Але в просторі бачу я країну,
Осяйну, наче світло ідеалу.
Неначе світло правди... О, дідусю!
В нас на землі нема такого раю.
Питаєш ти, що бачу я в просторі?
Прийдешність бачу я, віки потомні!

1. *Кормі́га, и, жс.* – насильницьке панування; неволя, ярмо.

№ з/п	Завдання	Оцінювання	
1.	Визначте тему та ідею прочитаної поезії. Відповідь запишіть двома реченнями.		
		L	L
		0	0
		1	1
		2	2

		L 0 1 2	L 0 1 2
2.	Як ви розумієте виділені в поезії слова? Охарактеризуйте кожне з них одним поширеним реченням. 1. Старий дідусь «справдешні байки править» – _____ _____ _____ _____ _____ 2. «Родинне коло діда оточило» – _____ _____ _____ _____ _____ 3. «На вільне слово ковано кайдани» – _____ _____ _____ _____ _____	L 0 1 2 3	L 0 1 2 3
3.	Поділіться вашим сприйняттям образу дідуся. Відповідь запишіть двома складними реченнями. Використайте щонайменше дві цитати з поезії. _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	L 0 1 2 3 L 0 1 2 3	L 0 1 2 3 L 0 1 2 3

4.	Випишіть із прочитаного твору Лесі Українки приклади щонайменше трьох різних видів тропів (художніх засобів). Поясніть одним реченням роль будь-якого з них. 1. _____ _____ 2. _____ _____ 3. _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	L 0 1 L 0 1 L 0 1 L 0 1	L 0 1 L 0 1 L 0 1 L 0 1
5.	Складіть по два простих речення зі словами <i>гострий та розбити</i>, вживаючи їх у прямому і переносному значеннях. _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	L 0 1 2 L 0 1 2	L 0 1 2 L 0 1 2
6.	Поясніть значення фразеологізмів. Доберіть до кожного синонімічний фразеологізм. <i>Виводити на чисту воду</i> – _____ _____ Синонім: _____ <i>Гав ловити</i> – _____ _____ Синонім: _____	L 0 1 2 L 0 1 2 L 0 1 2	L 0 1 2 L 0 1 2 L 0 1 2
7.	Запишіть цифри словами. А. Леся Українка написала близько 270 віршів, а ще поеми і віршовані драматичні твори. _____ _____ _____	L 0 1 2	L 0 1 2

	Б. 3692 урочистими заходами відзначили в Україні ювілей поетеси.	L 0 1 2	L 0 1 2
8.	Запишіть слова, знявши ризик. Стрім/голов – _____; до/діла – _____; день/у/день – _____; сяк/так – _____; коли/не/коли – _____; по/двоє – _____.	L 0 1 2 3 4 5 6	L 0 1 2 3 4 5 6
9.	На місці крапок вставте, де потрібно, пропущені літери, запишіть слова, розкриваючи дужки. Витонче...ий смак і відчуття стил... прищепила Лесі матір. Цікаво, що саме Олена Пчілка започаткувала моду на носін...я вишиванок серед українок, хоча в ті часи все українське зліс...но забороняли. Тож ми (не)випадково _____бачимо Лесю на світлинах в аристократичних сукнях і ошатних блузках, зі стильними аксесуарами. Письменниця слідувала за європейськими модними трендами, але й надто ро...кішного вбрання не любила, ві...даючи перевагу скромним, але якісним і гарним речам. А хворобу, що вразила її руку, майстерно маскувала пошитою (на)замовлення _____рукавичкою. (За О. Юрченко)	L 0 1 2 3 4 5 6 7 8	L 0 1 2 3 4 5 6 7 8
10.	Вставте, де потрібно, пропущені розділові знаки, лапки. ...Підрісши я потроху, але систематично почав знайомитися з творчістю поетеси, про яку багато розмов велося в нашій родині. Спочатку мене бентежили такі заголовки, як Contra spem spero, зворушувала доля «білої віли» гартувала впертість і завзятість шотландського лицаря. Ясно відчувалися паралелі до українського життя. Слабше запам'ятовувалися менші вірші, одне знав я певно що це лірика переважно громадянська, патріотична бойова. Недарма тато назвав Лесю самотньо мужнім письменником... Особисто познайомитися з Лесею Українкою мені довго не щастило різниця віку брак спільних зацікавлень, віддаль місць замешкання, державні кордони все це не сприяло зближенню. (За Т. Франком)	L 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9	L 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
11.	У кожній парі словосполучень <u>підкресліть</u> ті, що відповідають літературній нормі. А. Відгук на книгу – Відгук про книгу. Б. Дякувати лікарю – Дякувати лікаря. В. Запобігти хворобі – Попередити хворобу. Г. Навчатися мові – Навчатися мови. Г. Наступного дня – Слідуючого дня.	L 0 1 2 3 4 5	L 0 1 2 3 4 5

[illegible]

14.	Укладіть словничок з п'яти елементів українського національного одягу. Кожну словникову статтю оформіть одним поширеним реченням. 1. Очіпок – _____ _____ _____ _____ 2. _____ _____ _____ _____ 3. _____ _____ _____ _____ 4. _____ _____ _____ _____ 5. _____ _____ _____ _____	L 0 1 2 3 4 5	L 0 1 2 3 4 5
15.	Розкажіть про три державні символи українського народу. Дайте аргументовану відповідь 4-ма поширеними реченнями. _____	L 0 1 2 3 4	L 0 1 2 3 4

	90 б. за тестові завдання + за загальну грамотність 10 б. (10/9/8/7/6/5/4) = усього 100 б. Кількість балів _____ Члени комісії: 1. _____ 2. _____		
--	---	--	--